

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו' יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך שמואל א' פרק ל"א הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

צוות הפיתוח: ד"ר רנה ברנר, ורד גביש, רחל ברקוביץ

ייעוץ אקדמי: מתיה קם

מנהלת צוות הפיתוח: אראלה שלו

למורה:

לפניך יחידת הוראה בתנ"ך לכיתה ה'.

היחידה מיועדת לתלמידי "משעולים" והיא עוסקת בפיתוח תהליכי הבנה של שמואל א' פרק ל"א, בנושא: "המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך".

היחידה מחולקת לארבעה שיעורים בשלושה מהלכי הוראה:

- טרום קריאת הטקסט (1 שיעור)
- תוך כדי קריאת הטקסט (2 שיעורים)
- בעקבות קריאת הטקסט (1 שיעור)

1. מטרות בתחום החינוך הלשוני

- פיתוח אסטרטגיות קריאה שוטפת, מדויקת ומוטעמת; חזרה על סימני הפיסוק במקרא - טעמי המקרא, והיכרות אתם (סוף פסוק, אתנחתא)
- קריאה שוטפת בקול
- שיפור הקריאה והבנת הנושא באמצעות העלאת ידע קודם
- זיהוי תופעות ייחודיות בלשון המקרא והבנתן (וי' ההיפוך + מבנה המשפט במקרא)
- פיתוח אסטרטגיות לפענוח והבנה של טקסט, כמו:
 - (1) העלאת ידע קודם.
 - (2) למידה ותרגול של אוצר מילים (ישן וחדש)
 - (3) זיהוי האתנחתא כסימן הפיסוק הראשי העוזר בקריאת הטקסט המקראי ובהבנתו
 - (4) זיהוי מילים מנחות ומשמעותן בפרק
 - (5) איתור המידע הנמסר בפסוק ראשון ותרומתו להמשך הפרק
 - (6) הבנת השתלשלות אירועים (רצף, תהליך)
 - (7) הבנת סדר ההתרחשויות, ארגון המידע בטבלה
 - (8) זיהוי מרכיבי העלילה (דמויות, אירועים)
 - (9) זיהוי מאפייני הדמות
- הרחבה והעשרה של אוצר מילים

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו' יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך שמואל א' פרק ל"א הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

2. מטרות בתחום הדעת של תנ"ך

- להכיר ולהבין את משמעותם של מושגים מתקופת המקרא בהקבלה למשמעותם היום: מלחמה, מלך, נושא כלים, אויב, עורף, חזית, צבא, הגנה, גבורה, הקרבה ועוד)
- להכיר ולבחון דמויות שהשפיעו על תולדות העם (שאול המלך)
- להכיר את רצף השתלשלות האירועים שבסיפורים (הרצף ההיסטוריוגרפי)
- לזהות מקומות, אזורים, יישובים וכיוונים במפת הארץ ולדעת להשתמש במפה
- להכיר את לשון המקרא (אוצר מילים ותחביר)

הערה: חלק מהמטרות לקוחות מתוך אתר משרד החינוך, תכנית הלימודים במקרא לבית הספר הממלכתי

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/MikraMam/AIHatochnit/Ekronot.htm

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו' יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך שמואל א' פרק ל"א הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

למורה:

שמואל א' פרק ל"א פס' 1 - 13, הסוגה: סיפור היסטוריוגרפי

המאפיינים (תוכן, מבנה, לשון)	הסוגה	פסוקי הפרק	שמואל א פרק ל"א פס' 1 - 13 מלחמה עם פלשתים
<p>תוכן</p> <ul style="list-style-type: none"> מטרת הכתוב - ליידע, לספר ולשמר את קורות העם לדורות. סיפור היסטורי עלילתי עם מרכיבי עלילה (זמן, מקום, דמויות). <p>מבנה</p> <ul style="list-style-type: none"> משפטים ארוכים ומורכבים תיאור של השתלשלות אירועים בדרך כלל מבנה לוגי של פתיח, גוף, וסוף סיפור האירוע <p>לשון</p> <ul style="list-style-type: none"> לשון של דו שיח בין הדמויות לשון עמוסה בפעלים ועשייה 	<p>סיפורת היסטוריוגרפיה</p>	<p>א ופלשתים נלחמים בישראל וינסו אנשי ישראל מפני פלשתים ויפלו חללים בהר הגלבוע:</p> <p>ב וידבקו פלשתים את-שאול ואת-בניו ויכו פלשתים את-יהונתן ואת-אבינדב ואת-מלכישוע בני שאול:</p> <p>ג ותכבד המלחמה אל-שאול וימצאָהו המורים אנשים בקשת ויחל מאד מהמורים:</p> <p>ד ויאמר שאול- לנשא כליו שלף-חרבך ודקרני בה פן- יבואו הערלים האלה ודקרני והתעללו-בי ולא אבה נשא כליו כי ירא מאד ויקח שאול את-החרב ויפל עליה:</p> <p>ה וירא נשא-כליו כי-מת שאול ויפל גם-הוא על-חרבו וימת עמו :</p> <p>ו וימת שאול ושלשת בניו- ונשא כליו גם כל-אנשיו ביום ההוא יחדו:</p> <p>ז ויראו אנשי-ישראל אשר-בעבר העמק ואשר בעבר הירדן כי-נסו אנשי ישראל וכי-מתו שאול ובניו ויעזבו את-הערים וינסו ויבאו פלשתים וישבו בהן :</p> <p>ח והי ממחרת ויבאו פלשתים לפשט את-החללים וימצאו את-שאול ואת-שלשת בניו נפלים בהר הגלבוע:</p> <p>ט ויכרתו את-ראשו ויפשיטו את-כליו וישלחו בארץ- פלשתים סביב לבשר בית עצביהם ואת-העם :</p> <p>י וישימו את-כליו בית עשתרות ואת-גויתו תקעו בחומת בית שן:</p> <p>יא וישמעו אליו ישבי יביש גלעד את אשר-עשו פלשתים לשאול:</p> <p>יב ויקומו כל-איש חיל וילכו כל-הלילה ויקחו את-גוית שאול ואת גוית בניו מחומת בית שן ויבאו יבשה וישרפו אתם שם:</p> <p>יג ויקחו את-עצמותיהם ויקברו תחת-האשל ביבשה ויצמו שבעת ימים:</p>	<p>מות שאול המלך ובניו (פס' 1 - 7)</p> <p>התעללות הפלשתים בגופת שאול וקבורת שאול ובניו (פס' 8 - 13)</p>

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו' יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך שמואל א' פרק ל"א הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

מבנה יחידת ההוראה

משך הזמן	מהלך הוראה	משאבי למידה	למורה הצעות דידקטיות	לתלמיד
שיעור 1 45 דקות	טרום קריאת הטקסט - התחברות לנושא דרך ציור טעמי המקרא	<ul style="list-style-type: none"> • ציור של הצייר גוסטב דורה על מות שאול בקרב עם הפלשתים • ספר תנ"ך • דף מידע על טעמי המקרא • מדגשים ("מרקרים") 	<ul style="list-style-type: none"> • הפניות למקורות מידע וקישורים חמים כמו הספרייה הווירטואלית של מטח: העלאת ידע קודם ובניית אוצר מילים בנושא הפרק • קריאה קולית מוטעמת לפי טעמי מקרא - אתנחתא וסוף פסוק 	<p>דף פעילות מס' 1, דף פעילות מס' 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> - מתן שם לציור - איסוף פרטי המידע מהציור - איסוף אוצר מילים בנושא - שאילת שאלות על הציור
שיעור 2 45 דקות	קריאת הטקסט	ספר תנ"ך	<ul style="list-style-type: none"> • איסוף פרטי מידע מפס' 1 לתוך טבלה בתיווך המורה • מידע על תופעות שכיחות בלשון המקרא 	<p>דף פעילות מס' 3: - איסוף פרטי מידע מפס' 1 (4) המ"מים) - תופעת ו"ו ההיפוך - מבנה משפט מקראי</p>
שיעור 3 45 דקות	קריאת הטקסט - המשך	ספר התנ"ך, מדגשים, ספר תנ"ך	<ul style="list-style-type: none"> קריאה מרפרפת • מציאת מילים מנחות רצף האירועים איסוף המידע לטבלה באמצעות מרכיבי העלילה 	<p>דף פעילות מס' 4, דף פעילות מס' 5:</p> <ul style="list-style-type: none"> - זיהוי מילים מנחות - מילוי טבלה באמצעות איסוף המידע מן התנ"ך
שיעור 4 45 דקות	בעקבות קריאת הטקסט	<ul style="list-style-type: none"> • מפת ארץ ישראל • ציור של גוסטב דורה 	<ul style="list-style-type: none"> • איסוף פרטי מידע מהמפה • פעילויות לסיכום 	<p>דפי פעילויות מגוונים לתלמיד, הכוללים מטלות לסיכום היחידה ולעיסוק במיומנויות שפה בטקסט המקראי</p>

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו' יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך שמואל א' פרק ל"א הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

רשימת המקורות והזכויות לקטעי המידע ולאתרים המופיעים ביחידה זו:

- זהר הרקוב, גלי דינור, גליה דורון, להקים ממלכה - פרקים נבחרים מספר שמואל ומספר ישעיהו על פי תכנית הלימודים החדשה בתנ"ך לחטיבות הביניים, המרכז לטכנולוגיה חינוכית, תשס"ה - 2005.

- נויה שגיב, שמואל - ספר לימוד לכיתה ה', המרכז לטכנולוגיה חינוכית, תשס"ח - 2008.

- אתר הספרייה הווירטואלית של מטח:

<http://lib.cet.ac.il/Pages/sub.asp?kwd=93>

משאבי הלמידה הספציפיים (מתוך הרשימה)

- סרטון + קריינות על מלחמתו האחרונה של שאול (מתוך אתר מקראנט)

<http://lib.cet.ac.il/Pages/item.asp?item=16798&str1=%D7%A9%D7%90%D7%95%D7%9C+%D7%94%D7%9E%D7%9C%D7%9A&str3=&find=1&ex=0&docs=1&pic=1&sites=1&title=&all=1&x=27&y=11>

- הערך שאול המלך

<http://lib.cet.ac.il/Pages/sub.asp?item=0&page=1&str1=%D7%A9%D7%90%D7%95%D7%9C+%D7%94%D7%9E%D7%9C%D7%9A&str3=&find=1&ex=0&docs=1&pic=1&sites=1&title=&all=1&x=27&y=11>

- אטלס או מפה של ארץ ישראל בתקופת המקרא - תקופת השופטים

- קישור ובו הסבר על הטעמים, תפקידם, צורתם ושימושיהם.
עמלנט - אתר הבית של רשת עמל:

<http://www.amalnet.k12.il/sites/tanah/kelim.asp?url=taamei.htm>

- הערך שאול המלך מתוך הלקסיקון לתרבות ישראל:

<http://lexicon.cet.ac.il/wf/wfindex.aspx>

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

4. סמלילים ליחידת הוראה

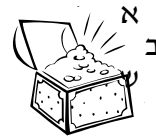
קריאה

שיח דבור

כתיבה

פעילויות לשוניות
 ופעילויות להעשרת אוצר מילים

פעילות, משחק, יצירה

גזירה

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

כרטסת להעשרת אוצר מילים

מילים נוספות, על פי הנושא

מילים מן הטקסט המקראי

עורף	מלחמה (נלחמים, המלחמה)
מנוסה	וינוסו
חזית	חרב
שדה קרב	וַיָּמָת
מוות	וַיָּחַל
ניצחון	הַמּוֹרִים... בַּקֶּשֶׁת
תבוסה	וַתִּכָּבֵד הַמְּלָחָמָה
אויב	נושא כלים
גבורה	חֲלָלִים
חולשה	נופלים
הקרבה (קורבן)	עבר הירדן
סיכון חיים	
מסירות נפש	

הערה: דף זה נועד לתלמיד. הוא יינתן לתלמיד בתחילת שיעור מס' 2 (ועם דף הפעילות לתלמיד מס' 3)

משעולים

**תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך**

דף לתלמיד

פירושי מילים

- וינסו – נסו, ברחו.
- ויפלו חללים – נפלו הרוגים, מתים.
- וידבקו – רדפו והשיגו.
- ויכו – היכו, הרגו.
- ותכבד המלחמה – המלחמה הייתה קשה.
- וימצאהו – מצאו אותו. המורים... בקשת: היורים בקשת.
- ויחל מאוד – פחד מאוד.
- נושא כליו – מי שנשא, סחב, את כלי המלחמה של המלך.
- ודקרני – תדקור אותי בחרב, תהרוג אותי.
- ויתעללו בי – יהרגו אותי בעינויים משפילים.
- ולא אבה – ולא רצה.
- ויקח – לקח. ויפול עליה – נפל על החרב ומת.
- וימת עמו – מת אתו (עם שאול).
- וימת – מת. בניו – הבנים שלו.
- אנשיו – האנשים שלו, שנלחמו אתו.
- ויראו – ראו.
- נסו – ברחו.
- ויעזבו – עזבו.
- ויבואו – באו. וישבו בהן – התיישבו בהן, גרו בהן.
- ממחרת – למחרת יום המלחמה.
- לפשוט את החללים – לפשוט את הבגדים והנשק של החיילים שנהרגו.
- וימצאו – מצאו.
- נופלים – שוכבים מתים.
- ויכרתו – כרתו, חתכו.
- ויפשיטו את כליו – הורידו את בגדיו ואת כלי הנשק שלו (של שאול המלך).
- וישלחו – שלחו (הפלשתים).
- לבשר – להודיע על הניצחון. בית עצביהם – מקדשי האלילים שלהם.
- בית עשתורת – המקדש של האלילה שלהם, עשתורת.
- גווייתו – הגוף המת שלו.
- וישמעו אליו – שמעו עליו, על מה שקרה.
- ויקומו – קמו, התארגנו.
- וילכו – הלכו.
- ויקחו – לקחו.
- יבשה – אל העיר יבש גלעד. וישרפו – שרפו.
- ויקחו – לקחו. עצמותיהם – העצמות של שאול ובניו.
- ויקברו – קברו.
- ויצומו – צמו: לא אכלו ולא שתו.

פרק ל"א (1 - 13)

1. ופלשתים נלחמים בישראל וינסו אנשי ישראל מפני פלשתים ויפלו חללים בהר הגלבוע.
2. וידבקו פלשתים את שאול ואת בניו ויכו פלשתים את יהונתן ואת אבינדב ואת מלכישוע בני שאול.
3. ותכבד המלחמה אל שאול וימצאהו המורים אנשים בקשת ויחל מאד מהמורים.
4. ויאמר שאול לנשא כליו: שלף חרבך ודקרני בה פן יבואו הערלים האלה ודקרני והתעללו בי. ולא אבה נשא כליו כי ירא מאד ויקח שאול את החרב ויפל עליה.
5. וירא נשא כליו כי מת שאול ויפל גם הוא על חרבו וימת עמו.
6. וימת שאול ושלשת בניו ונשא כליו גם כל אנשיו ביום ההוא יחדו.
7. ויראו אנשי ישראל אשר בעבר העמק ואשר בעבר הירדן כי נסו אנשי ישראל וכי מתו שאול ובניו ויעזבו את הערים וינסו ויבאו פלשתים וישבו בהן.
8. ויהי ממחרת ויבאו פלשתים לפשוט את החללים וימצאו את שאול ואת שלשת בניו נפלים בהר הגלבוע.
9. ויכרתו את ראשו ויפשיטו את כליו וישלחו בארץ פלשתים סביב לבשר בית עצביהם ואת העם.
10. וישימו את תקעו בחומת בית שן ואת גויתו וישמעו אליו וישבי ביש גלעד את אשר עשו פלשתים לשאול.
11. ויקומו כל איש חיל וילכו כל הלילה ויקחו את גוית שאול ואת גוית בניו מחומת בית שן ויבאו יבשה וישרפו אתם שם.
12. ויקחו את עצמותיהם ויקברו תחת האשל בגבשה ויצמו שבעת ימים.

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

המטרות:

• לזהות

- את פרטי המידע
- המאפיינים את
- הטקסט שלפנינו
- ולתאר את הציור
- במילים - בדיווח או
- בסיפור.

גוסטב דורה (1830 -
 1883), תחריט, צרפת
 נלקח מתוך תנ"ך
 בתמונות מאת ג'
 דורה (באדיבות
 פרויקט גוטנברג)

הציור לקוח מתוך ציורי התנ"ך של גוסטב דורה, צייר צרפתי בן המאה ה-19. הציור מתאר את המסופר בפרק האחרון בספר שמואל א' (פרק ל"א): מותו של שאול במלחמה עם הפלשתים. בחלק העליון של התמונה נראים הפלשתים קרבים אל שאול. במרכז התמונה נראה שאול נופל על חרבו כדי למות לפני שיגיעו אליו הפלשתים. "וַיִּקַּח שָׂאוֹל אֶת הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלֶיהָ" (פס' ד'). האיור ממחיש את הבהלה שבה מצוי צבאו של שאול, בהלה שאפשר לראות גם בהבעות פניהם של הסוסים. הבהלה מתוארת על דרך הניגוד לדמויות הפלשתים: הפלשתים מאחור יוצרים גוש מאורגן וכיוון תנועתם ברור. לעומת זאת, בתיאור צבאו של שאול יש חוסר ארגון ודינמיות המתפרצת לכיוונים שונים. באופן זה בולטת עוד יותר הבהלה של צבא שאול.

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו' יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך שמואל א' פרק ל"א הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

• להעלות ידע קודם ואוצר מילים המתאים לנושא הפרק בדרך של התבוננות מושכלת ביצירת אמנות המתארת את מות שאול במלחמה.

א. התרשמות ראשונית מהציור ושיחה מכוונת למתן שם, כותרת, לציור

ב. תיאור פרטי המידע המופיעים בציור: **מי** (הדמויות), **מה** (האירוע), **מתי** (הזמן), **המקום**, **מדוע** (הנסיבות) - השתלשלות האירועים (שאלות 5 המ"מים - האם ידועה הסיבה? האם יש רמזים בציור?)

ג. רצוי לאסוף את המילים והמושגים העולים מתיאור הציור ולערוך **מיון של המילים** (חרבות, מגנים, חניתות, סוסים, בגדי מלחמה, דמויות נלחמות, לוחמים, לוחמים פגועים, לוחמים על הסוסים, לוחמים שכובים על הקרקע, לוחמים מתים), לפי: **כלי לחימה, אמצעי הגנה, מצב הלוחמים**

ד. **שאלת שאלות על הציור**

לדוגמה:

- מי נלחם במי?
- היכן נערך הקרב?
- באיזה שטח נערך הקרב? (שטח ישראל? ארץ פלשתים?)
- מה הסיבה למלחמה?
- מיהו הלוחם שחרב בלבו?
- מי הרג אותו? האם הוא מת? איך הוא מת?
- באילו כלים השתמשו למלחמה?
- איזה בעל חיים שימש ככלי התחבורה במלחמה?
- מה היו הכלים שהגנו על הלוחמים?
- כיצד הסתיים הקרב?

ה. אחרי קריאת השאלות רצוי לאסוף שוב את המילים שנוספו ומתאימות לאוצר המילים שכבר נאסף על ידי התלמידים. **רצוי ליצור "בנק" של מילים המתארות התרחשות בשדה הקרב.**

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו' יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך שמואל א' פרק ל"א הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

1. המורה יכולה לערוך **השוואה** בין מלחמה שהתנהלה בתקופת המקרא לבין מלחמה, קרב, המתנהלים היום, לברר עם התלמידים את הדומה והשונה. אפשר לשאול את התלמידים: אילו היה הצייר מצייר תמונת קרב היום - מה היינו רואים בציור?

2. לציור של דורה אפשר יהיה לחזור במהלך השלב השלישי, אחרי לימוד הפרק, כדי להתאים פסוק לציור וכדי להשוות את הטקסט המקראי למתואר בציור (דומה ושונה).

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

דף פעילות לתלמיד מס' 1

1. התבוננו בציור של דורה, צייר שהתפרסם בציורי התנ"ך שלו. תנו כותרת לציור שלפניכם.
 הסבירו מדוע בחרתם כותרת זו.

2. מה רואים בציור? (דמויות, מקום, אירועים, פעולות...)

גוסטב דורה,
 תחריט, המאה
 ה-19, צרפת

משעולים

**תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך**

3. רשמו את כל המילים הקשורות למלחמה, שאספתם במהלך השיחה על הציור _____

4. בחרו שלוש מילים ושבצו אותן במשפט אחד.

5. התבוננו בציור ושאלו שאלות שהייתם רוצים לדעת את התשובה עליהן:

שאלה: _____

שאלה: _____

שאלה: _____

שאלה: _____

על שאלות אלו ננסה לענות אחרי שנלמד את הפרק.

משעולים

**תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך**

המשך מהלך ראשון: טרום קריאת הטקסט + קריאה מרפרפת

המשך שיעור מס' 1 - למורה: קריאה מוטעמת באמצעות הטעמים

המטרה: זיהוי כללי הפיסוק בעת קריאת הטקסט המקראי - קריאה מוטעמת באמצעות היכרות עם טעמי המקרא.

קריאה על פי טעמים סוף פסוק (סילוק), אתנחתא

• קריאה קולית של המורה או השמעת הפרק באמצעות אתר מקראנט

<http://lib.cet.ac.il/Pages/item.asp?item=16798&str1>

• קריאה קולית של התלמידים.

1. שיחה מורה-תלמידים על השאלות הקשורות לקריאה נכונה ועל הטעמים:

עכשיו התנסיתם בקריאה קולית של הפרק. מה היה קשה לכם?

○ במה אתם נעזרים כשאתם קוראים טקסט כלשהו? מה עוזר לכם לקרוא באופן מדויק?
(סימני הפיסוק)

○ מה תפקידם של סימני הפיסוק?

○ אילו סימנים אתם מכירים? מה תפקידו של כל סימן? (רצוי לכתוב על הלוח את הסימנים שהילדים יודעים, וליד כל סימן - מה תפקידו במשפט.)

○ האם בספר התנ"ך יש סימני פיסוק?

○ איך קוראים לסימנים המחליפים את סימני הפיסוק?

○ האם מישהו מכיר שמות של טעמים?

○ מתי לומדים אותם?

○ מתי משתמשים בהם?

○ מה תפקידם? האם זה התפקיד היחיד שלהם?

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

2. המורה מוסרת מידע קצר על הטעמים

קישור המסביר על הטעמים, תפקידם, צורתם ושימושיהם מתוך: עמלנט - אתר הבית של רשת

עמל: <http://www.amalnet.k12.il/sites/tanah/kelim.asp?url=taamei.htm>

המורה מתווכת ללומדים באמצעות השאלות המנחות הללו:

- מהם טעמי המקרא?
- מי כתב אותם?
- לשם מה היה בהם צורך?
- מה תפקידם?
- האם יש להם עוד תפקידים? מתי עוד משתמשים בהם?

4. המורה מלמדת שני טעמים מרכזיים:

סוף פסוק: המסומן בכתוב בנקודתיים, והוא מציין את סוף הפסוק.

אתנחתא: מסמן הפסקה ארוכה באמצע הפסוק (בדומה לפסיק או לנקודה).

המורה מתארת את **צורתם**, מציירת אותם על הלוח, מסבירה את **תפקידם במשפט ואת**

המקבילה שלהם בסימני הפיסוק.

שני הטעמים הנזכרים הם קיסרים, אך גם הטעמים המפרידים האחרים, החלשים מהם -

המלכים - ממשיכים ומחלקים את הפסוק)

לדוגמה פסוק א' בפרק:

"וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּנֹסוּ אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים

בְּתֵר הַגְּלִבְעַ:

הַגְּלִבְעַ

סוף פסוק - נקרא גם סילוק

בְּיִשְׂרָאֵל

אתנחתא

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו' יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך שמואל א' פרק ל"א הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

5. מחלקים לכל תלמיד את הדף לתלמיד (מס' 2).

א. בשלב הראשון התלמיד יסמן את סוף הפסוק במדגש ("מרקרי") בצבע ירוק.

ב. בשלב השני התלמיד יסמן את האתנחתא בצבע צהוב.

ג. בשלב השלישי כל תלמיד יקרא שני פסוקים בהדגשה של הטעמים.

הערה: המורה תסביר ותדגיש שיש להפסיק בסוף הפסוק, ששם גם מופיע הטעם סוף פסוק או במילים

אחרות - סילוק, וסימנו "':".

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

דף פעילות לתלמיד מס' 2

1. קראו את הקטע הנתון - שמואל א' פרק ל"א פסוקים 1 - 2 וסמנו במדגש ("מרקר") על הדף את האתנחתא, שהוא ההפסקה הגדולה במשפט.

שמואל פרק ל"א פסוקים 1 - 2

א ופלשתים נלחמים בישראל וינסו אנשי ישראל מפני פלשתים ויפלו חלקים
 בַּהַר הַגִּלְבָּעַ:

ב ויִדְבֹקוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־שָׁאוּל וְאֶת־בָּנָיו וַיִּכּוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־יְהוֹנָתָן וְאֶת־אֲבִינָדָב
 וְאֶת־מִלְכִי־שׁוּעַ בְּנֵי שָׁאוּל:

2. קראו את הפסוק הראשון. אחרי איזו מילה תהיה ההפסקה הגדולה בפסוק זה?

3. העתיקו את החלק הראשון של הפסוק (עד לאתנחתא).

4. קראו את הפסוק השני. אחרי איזו מילה תהיה ההפסקה הגדולה?

5. העתיקו את החלק הראשון של פסוק 2 (עד לאתנחתא).

6. פתחו את ספר התנ"ך בשמואל א' פרק ל"א.

קראו בקול את שני הפסוקים הראשונים של הפרק, הקפידו על עצירה במקומות הנכונים, על פי הטעמים שלמדת.

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו' יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך שמואל א' פרק ל"א הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

מהלך שני: קריאת הטקסט

שיעור מס' 2 - למורה: הפקת מידע מהפסוק הראשון

המטרות:

- להבין את תרומתו של הפסוק הראשון בפרקנו כנותן ידע כללי על כל הפרק, כמסביר את תוכן הפרק (בדומה לכותרת), כמוסר לנו את העיקר וכרומז על הפירוט בהמשך (כרמז מטרים)
- להבין את מבנה המשפט במקרא ולהכיר את תפקידה של ו"ו ההיפוך

א. הפסוק הראשון משמש כרקע וכמבוא להתרחשות המתוארת בפרק ל"א. יש לשאול את התלמידים, איזה מידע נמסר לנו בפסוק זה (על הדמויות, על המקום, על הזמן, על התרחשות).

ב. המורה תזכיר לתלמידים מידע שלמדו כמה שיעורים קודם לכן, בפרק כ"ח על הכנותיהם של הפלשתים למלחמה עם ישראל (אם פרק כ"ח עדיין לא נלמד בכיתה או בקבוצה, יש להניח לתזכורת זו ולאסוף את המידע רק מפרקנו). קוראים את הפסוקים הרלוונטיים (פרק כ"ח פס' 4 - 5, 19). בעיקר רצוי להתעכב ולקרוא את פס' 19 ולדון על המידע שבו - וכיצד הוא תורם לפרקנו (נבואת שמואל לשאול על גורלו, גורל בניו וגורל העם).

ג. איסוף פרטי מידע מהפסוק הראשון

1. התלמידים יקראו את הפסוק בקריאה דמומה והמורה תנהל עמם דו-שיח בהנחיית שאלות:

- על מי מדובר? מיהן הדמויות? מיהם העמים?
- על מה מדובר? מהו האירוע? מהן ההתרחשות? מהן הפעולות?
- מתי התרחשו האירועים המוזכרים? מהו העיתוי להתרחשויות? מהי התקופה?
- המקום: היכן התרחשו האירועים? באיזה מקום?

2. התלמידים יאספו את הפרטים לכלל תמונה שלמה:

הכנסת פרטי המידע המופיעים בפס' 1 לטבלה.

הערה: בדף פעילות מס' 3 התלמיד יקבל טבלה ריקה 3. לטבלה זו יהיה המשך בשיעורים הבאים.

משעולים

**תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
שמואל א' פרק ל"א
הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך**

דוגמה למורה

ההתרחשות/האירוע/הפעולות מה?	הזמן מתי?	המקום היכן?	הדמויות מי?	פסוק
<ul style="list-style-type: none"> מלחמה בין ישראל לפלשתים ישראל בורחים לצבא ישראל יש נפגעים 	<ul style="list-style-type: none"> ימי מלכות שאול והמלחמה בין ישראל לפלשתים 	<ul style="list-style-type: none"> הרי הגלבע 	<ul style="list-style-type: none"> ישראל פלשתים 	פס' 1

א. המורה תפתח שיחה עם התלמידים לגבי שני מושגים אקטואליים במלחמה: **חזית**, **עורף**. בשיחה יבדקו המורה והתלמידים מה קורה במלחמת שאול בפלשתים בפס' 1, 7 הן מבחינת **העורף** הן מבחינת **החזית**. מכאן המורה יכולה לצאת לאקטואליה, בעיקר במלחמה האחרונה בעזה, ולחידוד המושגים הללו: מה משמעותם? סוג הלחימה? השונה והדומה - אז והיום.

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו' יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך שמואל א' פרק ל"א הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

ב. המורה תציג ותרגל עם התלמידים את השוני בין לשון המקרא לעברית של ימינו:

1) ו"ו ההיפוך

תופעה לשונית: ו"ו הבאה לפני הפועל בעבר - הופכת את משמעותו לעתיד (לדוגמה: וַדְּקַרְנִי, וְהִתְעַלְלוּ - ידקרוני, יתעללו);

וכן: ו"ו הבאה לפני הפועל בעתיד - והופכת את משמעותו לעבר (לדוגמה: וַיִּנָּסוּ, וַיִּפְּלוּ - נסו, נפלו). המורה תסביר בקצרה את תופעת ו"ו ההיפוך, תביא דוגמאות מתוך הפרק, ותמשיך בתרגול בפרקים הבאים.

2) מבנה המשפט במקרא

במבנה המשפט המקראי בא הפועל בדרך כלל בתחילת המשפט ולפני שם העצם (לדוגמה: "וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים", "וַיִּנָּסוּ אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל").

המורה תסביר לתלמידים את התופעות הלשוניות הללו בצירוף דוגמאות מפס' 1, ואחר כך תמשיך לתרגל ביחידה כולה וגם בפרקים הבאים.

וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ

1. וַיִּפְּלוּ = נפלו

2. חללים נפלו בהר הגלבע

וַיִּנָּסוּ אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְּלִשְׁתִּים

1. וינסו = נסו (ברחו)

2. אנשי ישראל נסו (ברחו) מפני הפלשתים.

3) המורה תבדוק שהתלמידים ביצעו את המשימה בהצלחה (בדרך הפעילות לתלמיד), הבינו את העיקרון של ו"ו ההיפוך ושל מבנה המשפט, ושהם מסוגלים להמיר פעלים מלשון המקרא ללשונו. רצוי להמשיך ולתרגל את העיקרון בפסוקים שנלמדו בעבר ובפרקים אחרים וכן לתת לתלמיד עוד דוגמאות, שבהן אחת מאותיות השורש אינה מופיעה בצורה המקראית, לדוגמה: וַיַּעַשׂ (עשה); וַיְהִי (היה); וַיִּלָּךְ (הלך); וַיִּקַּח (לקח).

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

דף פעילות לתלמיד מס' 3

קראו את הפסוק הראשון, המשמש כרקע לסיפור, ואספו את כל המידע המופיע בו.

א. איסוף מידע

• על מי מדובר? מיהן הדמויות?

• על מה מדובר? מהו האירוע?

• מהו המקום? היכן מתרחש האירוע?

ב. הכניסו לטבלה את המידע המצוי בפסוק 1:

ההתרחשות/האירוע/הפעולות	הזמן	המקום	הדמויות	הפסוק
מה?	מתי?	היכן?	מי?	
				פסוק 1

ג. בתנ"ך יש צורות של מילים שאינן קיימות בלשונונו - בעברית שבה אנחנו מדברים וכותבים בימינו. מילים רבות בעברית של ימינו עברו שינויים.

הנה כמה דוגמאות מתוך הפרק שקראת:

בלשון התנ"ך (פסוק 8) כתוב "וימצאו" - ובלשונונו אומרים: מצאו.

בלשון התנ"ך (פסוק 9) כתוב "וישלחו" - ובלשונונו אומרים: שלחו.

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

לפי הדוגמאות שקראת, השלם בטבלה את המילה המתאימה בלשוננו.
 לתשומת לבך: המילה האחרונה אינה מופיעה בפסוקים שקראת.

המילה בעברית של ימינו	המילה בלשון התנ"ך
	ויפלו
	וישמעו
	ויקומו
	ויקברו
	ויעזבו

- מה פירוש המילה "וינוסו" בפסוק 1? _____
- למי מתכוונת המילה "וינוסו" בפסוק 1? _____

ד. סדר המילים במשפט בתנ"ך שונה בדרך כלל מסדר המילים בשפה העברית של ימינו:

בעברית שלנו סדר המילים במשפט הוא בדרך כלל: נושא + נושא (ובמילים אחרות: שם עצם + פועל), לדוגמה: הילד הלך לבית הספר.

בתנ"ך סדר המילים במשפט הוא בדרך כלל: נושא + נושא (ובמילים אחרות: פועל + שם העצם), לדוגמה: "ויפלו חללים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ".
 אנחנו, בעברית שלנו, היינו אומרים: חללים נפלו בהר הגלבע.

1. כתבו את הפסוק הבא בעברית של ימינו:

 "וינסו אנשי ישראל מפני פלשתים" -

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

2. לפניכם ציטוטים מתוך הפסוקים. כתבו אותם בעברית של ימינו.

• "וַיָּמָת שְׁאוּל וּשְׁלֶשֶׁת בָּנָיו"

• "וַיָּכּוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת יְהוֹנָתָן וְאֶת אֲבִינָדָב וְאֶת מֶלְכִי שׁוּעַ בְּנֵי שְׁאוּל"

3. • "וַיִּקַּח שְׁאוּל אֶת הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלָיו"

מי עשה את הפעולה? סמנו בטורקיז

או בתכלת את הנושא (= את מי שעשה את הפעולה) בכל משפט:

"וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים בְּהַר הַגִּלְבָּעַ"

"וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל"

"וַיִּנָּסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְּלִשְׁתִּים"

4. בפסוקים 1 + 7 יש תיאור של מה שהתרחש בעורף ובחזית. צטטו את חלקי הפסוק

המתארים את מה שקרה בעורף ובחזית.

• מה קרה בחזית (שאול וצבאו)? (פסוק 1)

"_____"

• מה קרה בעורף (אנשי ישראל)? (פסוק 7)

"_____"

5. לפניכם גזירים מעורבבים של הפסוק הראשון. תנו מספרים לחלקים - לפי הסדר.

וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים בְּהַר הַגִּלְבָּעַ

וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל

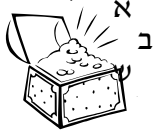
וַיִּנָּסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְּלִשְׁתִּים

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

6. האם נוספו לכם מילים חדשות בנושא המלחמה? אם כן, כתבו אותן - ואחר כך נצרף אותן לאוצר המילים שיש לנו.

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו' יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך שמואל א' פרק ל"א הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

המשך מהלך שני: קריאת הטקסט

שיעור מס' 3 - למורה: מילה מנחה

המטרה: להקנות ללומד כלי: זיהוי המילים המנחות בקריאה מרפרפת בפרק כדי לרמוז ולכוון את הלומד לנושא הטקסט באמצעות רמז מטרים - מילה מנחה.

מילה מנחה (הגדרה): מילה או שורש לשוני, החוזרים בקטע (או ברצף של קטעים), כשהחזרה מכוונת לתת לסיפור כולו משמעויות נוספות. זהו אמצעי אמנותי מקובל בסיפור ובשירה. **מילה מנחה** מכוונת גם לרעיון המרכזי שבטקסט ומצביעה על נושא הטקסט.

1. המורה תבקש מהתלמידים לקרוא את הטקסט מהדף ולסמן מילים החוזרות על עצמן או שורש החוזר על עצמו.

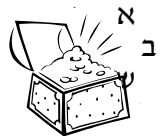
הערה: המורה תסביר לתלמידים שאין הכוונה למילים נפוצות בשפה - כמו את, ויאמר, וירא, וכמו כן אין הכוונה לשמות.

2. המורה תבדוק את המילים ואת מספרן יחד עם התלמידים.

3. המורה תשאל אם אפשר להבין את הפרק או לשער מהו נושא הפרק, על סמך המילים המנחות.

4. המורה תגדיר יחד עם התלמידים מהי מילה מנחה, מה תפקידה בקטע, ומדוע היא חשובה.

5. המורה תאסוף את המילים המנחות לבנק של **אוצר מילים**, שייאגר במהלך לימוד הפרק וישמש לאחר מכן לצורך עיבוי הנושא וכתיבת הסיכום.

משעולים

**תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך**

מילים מנחות / חוזרות בקטע כמה פעמים שמות שאינם מילים מנחות

{
 שאול (6)
 ישראל (6)
 פלשתים (5)
 }

מלחמה (נלחמים, המלחמה) (2)
 מנוסה (נסו, וינוסו) (3)
 חרב (חרבך, החרב, חרבו) (3)
 מות (מתו, מת, וימת, וימת) (4)
 ירא (3)
 נושא כלים (3)

משעולים

**תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך**

דף פעילות לתלמיד מס' 4

מספר הפעמים מילים חוזרות בקטע

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	

א. קראו את פסוקים 1 - 7

1. ופלשתים נלחמים בישראל

וינסו אנשי ישראל מפני פלשתים

ויפלו חללים בהר הגלבע.

2. וידבקו פלשתים את שאול ואת בניו

ויכו פלשתים

את יהונתן ואת אבינדב ואת מלכישוע

בני שאול.

3. ותכבד המלחמה אל שאול

וימצאהו המורים אנשים בקשת

ויחל מאד מהמורים.

4. ויאמר שאול לנשא כליו:

שלי חרבך ודקרני בה

פן יבואו הערלים האלה ודקרני והתעללו

בי.

ולא אבה נשא כליו כי ירא מאד

ויקח שאול את החרב ויפל עליה.

5. וירא נשא כליו כי מת שאול

ויפל גם הוא על חרבו וימת עמו.

6. וימת שאול ושלשת בניו ונשא כליו

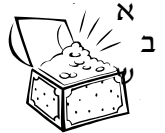
גם כל אנשיו ביום ההוא יחדו.

7. ויראו אנשי ישראל אשר בעבר העמק ואשר בעבר הירדן

כי נסו אנשי ישראל וכי מתו שאול ובניו

ויעזבו את הערים וינסו

ויבאו פלשתים וישבו בהן.

משעולים

**תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך**

ב. סמנו בטקסט מילים וביטויים שחוזרים בקטע (מילים מאותו שורש - פעלים ושמות עצם).

ג. רשמו את המילים בטבלה. ליד המילה סמנו כמה פעמים היא מופיעה בקטע.

- מהן המילים המופיעות הכי הרבה פעמים? _____
- איזה סוג של מילים? (פעלים או שמות עצם)? _____
- האם אפשר לשער מהו נושא הקטע רק באמצעות מילים אילו? _____
- כתבו שלושה משפטים והשתמשו במילים המנחות שמצאנו בקטע.

משעולים

**תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך**

המשך מהלך שני: קריאת הטקסט

המשך שיעור מס' 3 - למורה: זיהוי רצף האירועים

המטרה: לזהות את רצף האירועים שבסיפור המלחמה, להבין את מעשיו של שאול המלך, להבין את תוצאות המלחמה לטווח הקצר ולטווח הארוך, להבין את המסרים העולים מן הטקסט.

המשך היחידה מזמן לנו עיסוק בסיפור מותו של שאול ובניו ובתבוסת ישראל, העמקה בקטע זה מחייבת כמה פעולות:

א. העלאת ידע קודם של התלמידים מפרקים קודמים שנלמדו בכיתה (בעיקר מפרק כ"ח, שבו פגש שאול את בעלת האוב ושמע את הבשורה הקשה על מותו ובניו במלחמה עם הפלשתים עוד בטרם יצא לקרב).

ב. היכרות עם הפלשתים, מקומם, המלחמה עמם בתקופת שאול עד כה, כוונותיהם ומעשיהם.

ג. היכרות עם אישיותו, אופיו ומעשיו של שאול עד עתה.

שלושה מרכיבים אלו יידונו בדיאלוג מורה-תלמיד, ובהעלאת שאלות ותשובות כאלה:

- מה אנחנו יודעים על שאול ומלחמתו בפלשתים? (רצוי לחזור לפסוקים המביאים מידע מסכם על הנושא: פרק ט' פס' 16, פרק י"ג פס' 4, פרק י"ד פס' 52, פרק כ"ח פס' 19.
- איזה מין מלך היה שאול?
- מה היו מעשיו? במה הצטיין שאול המלך?
- מה המידע שיש לנו על הפלשתים לפני המלחמה?
- איך היו יחסי שאול המלך ושמואל הנביא?

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו' יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך שמואל א' פרק ל"א הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

- המידע העולה משאלות על פרק כ"ח יכול לשמש כהטרמה ללימוד פרק ל"א וכחיבור אליו, וההתרחשויות בפרק ל"א יכולות להיות המשך ישיר לפרק כ"ח.
- שאלות שעיקרן קשור לפרק כ"ח - פרשת שאול ובעלת האוב:
 - מה רצה שאול לבדוק לפני צאתו למלחמה?
 - למי הוא הלך כדי לברר מה יעלה בגורלו ובגורל העם במלחמה?
 - מה ניבא לו שמואל לגבי גורלו וגורל העם? (פרק כ"ח פס' 19). רצוי לחזור לפסוק ולקרוא אותו שוב.
 - כיצד הגיב שאול לנבואת שמואל?
 - כיצד הייתם אתם נוהגים במקום שאול, לאחר ששמעתם את נבואת שמואל?

לאחר העלאת הידע הקודם...

1. המורה תמשיך ותקרא בקול את פס' 2 - 6.
2. התלמידים יקראו קריאה דמומה.
3. התלמידים יקראו קריאה קולית.
4. המורה תנהל שיחה עם התלמידים על הקטע באמצעות שאלות מכוונות: על מי מדובר? היכן התרחש האירוע? מה קרה באירוע? (שאלות מכוונות לטבלה)
5. התלמידים ימלאו את הטבלה על פי הקריטריונים (למורה ניתנה דוגמה, והטבלה הריקה לתלמיד - בדף הפעילות לתלמיד מס' 5).

6. לאחר מילוי הטבלה המורה תנהל דיון לגבי התנהגותו ודמותו של שאול. התלמידים יביעו את דעתם לגבי השאלה: האם שאול המלך נהג נכון במלחמה זו? יש מקום להעלות מושגים כמו: גילוי מנהיגות, גילוי אחריות, מנהיג על עמו.

משעולים

**תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך**

ההתרחשות/האירוע/הפעולות	הזמן	המקום	הדמויות	הפסוקים
<ul style="list-style-type: none"> • מלחמה בין ישראל לפלשתים • ישראל בורחים • לצבא ישראל יש נפגעים בקרב 	ימי המלחמה	הרי הגלבוע	<ul style="list-style-type: none"> • ישראל • פלשתים 	פס' 1
<p>גורלם של בני שאול:</p> <ul style="list-style-type: none"> • הפלשתים משיגים את שאול ובניו. • הפלשתים הורגים את בני שאול. • הקשתים משיגים את שאול, ושאול יָרָא (=מפחד) מהם מאוד. 	במהלך הקרב עצמו	הרי הגלבוע	<ul style="list-style-type: none"> • שאול ובניו • הפלשתים • היורים בקשת 	פס' 2-3
<p>גורלו של שאול המלך:</p> <ul style="list-style-type: none"> • שאול מבקש מנושא כליו להרוג אותו בחרב, ונושא כליו מסרב. • שאול נופל על חרבו. • נושא הכלים נופל גם הוא על חרבו ומת. • כל בניו ואנשי שאול מתים בקרב. 	במהלך הקרב עצמו	הרי הגלבוע	<ul style="list-style-type: none"> • שאול • נושא כליו 	פס' 4-6
<p>גורלם של אנשי ישראל:</p> <ul style="list-style-type: none"> • אנשי ישראל שבעמק ובעבר הירדן עוזבים ובורחים מן הערים שלהם. • הפלשתים מתיישבים במקומם. 	אחרי התבוסה במלחמה	בעמק ובעבר הירדן	<ul style="list-style-type: none"> • שבטי ישראל • בעמק יזרעאל • שבטי ישראל • בעבר הירדן • פלשתים 	פס' 7

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

דף פעילות לתלמיד מס' 5

1. קראו את פסוקים 2 - 6. מה הם מתארים?

מלאו את הטבלה שלפניכם במידע מפסוקים אלה (משלימים את הטבלה שהתחלנו).

ההתרחשות/האירוע/הפעולות מה?	הזמן מתי?	המקום היכן?	הדמויות מי?	הפסוק
<ul style="list-style-type: none"> מלחמה / קרב בין ישראל לפלשתים ישראל בורחים לצבא ישראל יש נפגעים בקרב 	<ul style="list-style-type: none"> ימי המלחמה 	<ul style="list-style-type: none"> הרי הגלבוע 	<ul style="list-style-type: none"> ישראל פלשתים 	פסוק 1
	<ul style="list-style-type: none"> במהלך הקרב עצמו 			פסוקים 2 - 3
				פסוקים 4 - 6
		<ul style="list-style-type: none"> בעמק ובעבר הירדן 		פסוק 7

משעולים

**תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך**

2. תארו במילים שלכם את מה שקורה בפסוקים 2 - 6. השתמשו באוצר המילים שלמדנו.

3. קראו את פסוק 7.

מלאו את הטבלה:

א. כתבו את כל הפעלים שבפסוק.

ב. כתבו מיהו הנושא של כל פועל? מי עושה את הפעולה? על מי מדובר?

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

הפועל / הפעולה	מי עושה את הפעולה? / על מי מדובר?
א. ויראו	אנשי ישראל
ב.	
ג.	
ד.	
ה.	פלשתים
ו.	
ז.	פלשתים

4. מה אפשר עוד ללמוד על התנהגות שאול ועל אופיו ותכונותיו מפסוק 4, ומה דעתכם על התנהגותו?

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו' יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך שמואל א' פרק ל"א הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

מהלך שלישי: בעקבות קריאת הטקסט

שיעור מס' 4 - למורה: איסוף פרטי מידע מן המפה

מטרות

- חידוד העובדה שהמערכה התרחשה לא רק בשדה הקרב, בחזית, אלא גם בעורף הישראלי. החזית הייתה על הר הגלבוע, שם נערך הקרב של שאול, בניו וצבאו עם הפלשתים. העורף היה בעבר הירדן ובעבר העמק, שם הובילה המלחמה למנוסה, לבריחת התושבים ולעזיבת הערים.

- התמצאות במפת ארץ ישראל, זיהוי המקומות המוזכרים והיכרות עמם - בדגש על אקטואליה.
 1. המורה תקשר בין הפרק למה שנלמד כבר בתחום הגיאוגרפיה. העיסוק במפה יהיה במחצית הראשונה של השיעור בלבד, במחצית השנייה המורה תסכם עם התלמידים את היחידה. מפה אפשר למצוא בספרייה הווירטואלית של מטח:

<http://lib.cet.ac.il/pages/item.asp?item=2615>

<http://lib.cet.ac.il/Pages/item.asp?item=11590>

מפת ארץ ישראל בתקופת שאול והמקומות המוזכרים בפרקי ספר שמואל (מתוך הספרייה הווירטואלית של מטח).

2. אחרי שהתלמידים עבדו במפה על איתור המקומות והיכרות עמם (בדף פעילות לתלמיד מס' 6), וראו כי על פי המפה, יש מרחק גדול בין ארץ פלשתים להר הגלבוע ששם נערכה המלחמה - אפשר לשאול גם שאלות לחשיבה, כמו:
 - א. מה הייתה לדעתכם כוונתם של הפלשתים בכך שנלחמו במרחק רב ממקום מושבם בארץ פלשתים? (על פי המקורות שהוזכרו קודם, הפלשתים שלטו בחלק משטחי ישראל ושיעבדו את ישראל באמצעות העלאת מסים. בני ישראל בשלטונו של שאול ניסו את כוחם ומרדו, יש להניח שהפלשתים ניסו להמשיך ולכבוש שטחים מישראל ולשעבדם, ולכן עלו צפונה.)
 - ב. מה הייתה כוונתו של שאול כשתכנן את הלחימה דווקא משם? (הר הגלבוע הוא מקום אסטרטגי, מקום גבוה. שאול וצבאו סברו שיקשה על הפלשתים עם כלי המלחמה ורכב הברזל שלהם לעלות להר הגלבוע.)

משעולים

**תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך**

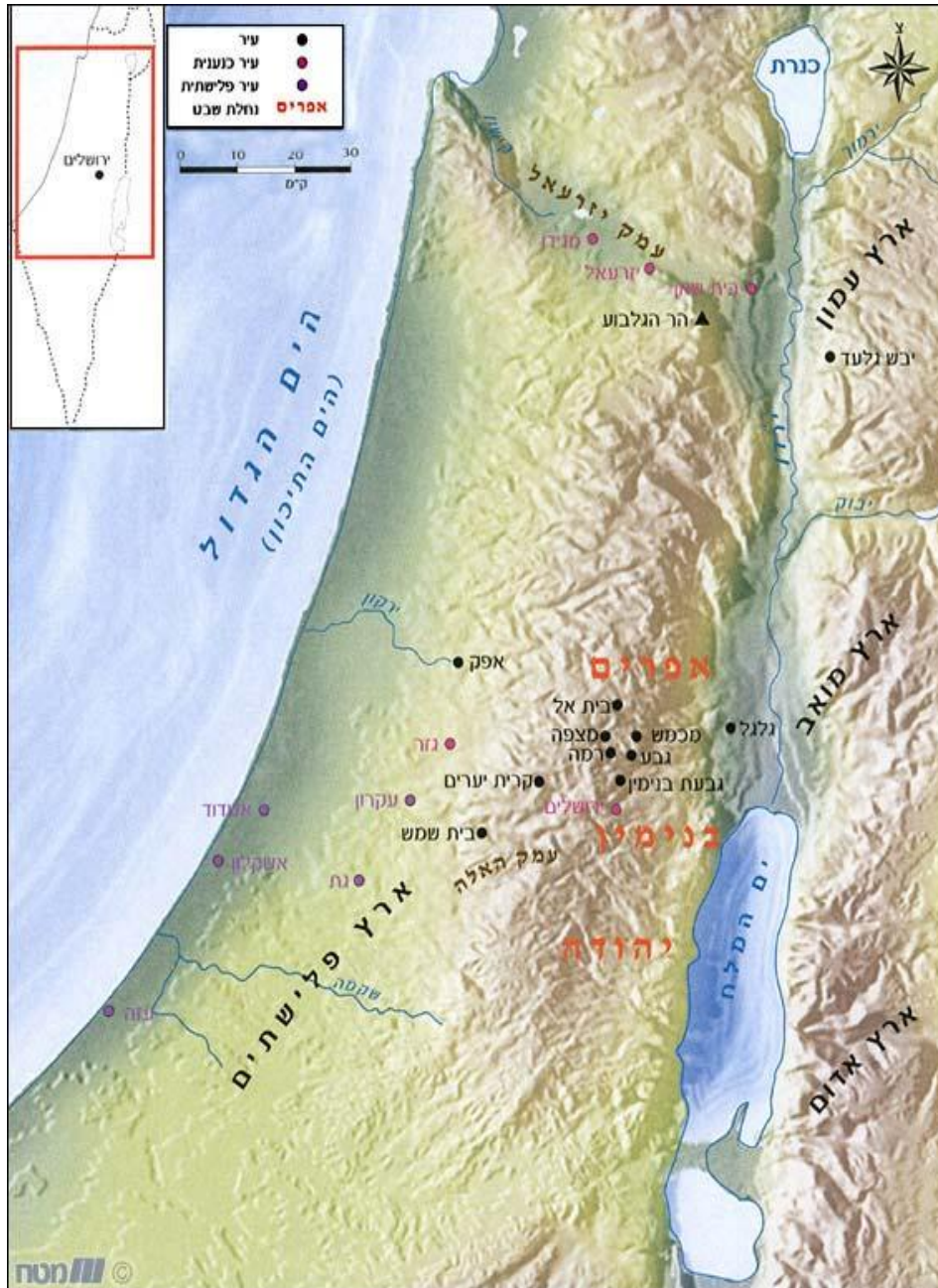
דף פעילות לתלמיד מס' 6

- א. סמנו בקו את המקום המוזכר בפסוק 1.
- ב. סמנו בעיגול את המקומות המוזכרים בפסוק 7.
- ג. מהי הפעולה המתרחשת במקומות המוזכרים?
- ד. היכן נמצאים המקומות? מצאו אותם במפה.
- ה. סמנו את המקומות המוזכרים בפסוקים 9, 10, 11.
- ו. האם מישהו מכיר את המקומות? ביקר או שמע עליהם? ספרו מה ידוע לכם.
- ז. באיזה חלק של הארץ היום היה מקום מושבם של הפלשתים?
- ח. איזו עיר גדולה קרובה לים התיכון (לא שייכת לישראל) שוכנת בארץ פלשתים?
- ט. אילו ערים גדולות בדרום הארץ נמצאות בגבולה של ארץ פלשתים?
- י. איזו מדינה שוכנת היום בשטחה של ארץ עמון ומואב?

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
שמואל א' פרק ל"א
הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

מתוך: להקים ממלכה - פרקים מספר שמואל, הוצאת מטח, עמ' 16

משעולים

**תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך**

המשך מהלך שלישי: בעקבות קריאת הטקסט

המשך שיעור מס' 4 - למורה: לסיכום היחידה

סוגרים את היחידה ומתחברים אל הפתיחה.

כמה אפשרויות לסגירת היחידה הנלמדת: המורה תבחר אפשרות אחת לסיכום היחידה.

המטרה: לסכם ולחזור על נקודות מרכזיות באמצעות הבעה של התלמידים, בעיקר בכתיבה.

אפשרות ראשונה:

התלמידים יביעו את דעתם על הפסוק המתאים לציור של דורה וינמקו את בחירתם בעל פה או בכתב (דף פעילות לתלמיד מס' 1).

אפשרות שנייה:

התלמידים יחזרו לשאלות שנשאלו על הציור בתחילת לימוד הפרק ויענו על השאלות על סמך הידע שהצטבר במהלך השיעורים (דף פעילות לתלמיד מס' 2).

אפשרות שלישית:

התלמידים יסכמו את היחידה באמצעות שימוש באוצר המילים שנלמד בפרק ושזירת המילים בתוך הסיכום. אפשר לבצע מטלה זו בכתב או בעל פה, בשיחה עם המורה. יש למקד את הסיכום על פי השאלות: מה התרחש? איפה התרחשו הדברים? מתי? מה קרה לשאול ובניו? מה קרה לישראל? (דף פעילות לתלמיד מס' 3).

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו' יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך שמואל א' פרק ל"א הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

אפשרות רביעית:

התלמידים יסכמו את הפרק באמצעות כתיבת תמצית לתוך טבלה:
תמצית המידע המצוי בפרק ל"א (כמו בטבלה הזאת).

תמצית המידע המצוי בפסוקים	מסתיים בפסוק	מתחיל בפסוק	פרק ל"א
שאול, בניו ואנשי צבאו נופלים בקרב עם הפלשתים, שאול נופל על חרביו ומת. כל אנשי ישראל בורחים מעריהם, והפלשתים תופסים את מקומם.	"וַיָּרְאוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הָעֵמֶק וְאֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן כִּי נָסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְכִי מָתוּ שְׂאוּל וּבָנָיו וַיַּעֲזְבוּ אֶת הָעָרִים וַיָּנָסוּ וַיָּבֹאוּ פְּלִשְׁתִּים וַיֵּשְׁבוּ בָהֶן."	"וּפְּלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּנָסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְּלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חָלָלִים בְּהַר הַגִּלְבָּע."	קטע ראשון פס' 1 - 7
הפלשתים מתעללים בגופות שאול ובניו, אנשי יבש גלעד מצליחים להביא את גופותיהם לקבר ישראל ולתת להם כבוד אחרון.	"וַיִּקְחוּ אֶת עֲצָמוֹתֵיהֶם וַיִּקְבְּרוּ תַּחַת הָאֲשֵׁל בְּיַבְשָׁה וַיִּצְמוּ שְׁבַעַת יָמִים"	"וַיְהִי מִמַּחֲרַת וַיָּבֹאוּ פְּלִשְׁתִּים לִפְשֵׁט אֶת הַחֲלָלִים וַיִּמְצְאוּ אֶת שְׂאוּל וְאֶת שְׁלֶשֶׁת בָּנָיו נִפְּלִים בְּהַר הַגִּלְבָּע."	קטע שני פס' 8 - 13

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

דף סיכום לתלמיד (אפשרות 1)

1. התאימו פסוק לציור, וכתבו אותו ככיתוב במסגרת.

1. נמקו מדוע בחרתם בפסוק זה דווקא:

בחרתי בפסוק כי...

לכן...

משעולים

**תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך**

דף סיכום לתלמיד (אפשרות 2)

רשמו 4 מן השאלות ששאלתם על הציור בתחילת לימוד היחידה - וענו על השאלות:

שאלה 1 : _____
 תשובה :

שאלה 2 : _____
 תשובה :

שאלה 3 : _____
 תשובה :

שאלה 4 : _____
 תשובה :

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

דף סיכום לתלמיד (אפשרות 3)

- ספרו בקצרה את תמצית הסיפור על מות שאול המלך ושבצו בסיפור את המילים מן הפרק ומילים נוספות שאספנו בנושא זה (לעזרתכם – הטבלה, ובה המילים שאספנו).

מילים נוספות על פי הנושא	אוצר מילים	מילים מהטקסט המקראי	
עורף	מלחמה (נלחמים, המלחמה)		
חזית	מנוסה		
שדה קרב	חרב		
ניצחון	מות		
תבוסה	יראה, חיל (ויחל)		
אויב	"מורים בקשת"		
גבורה	ותכבד המלחמה		
חולשה	חללים		
הקרבה			

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

דף פעילות לתלמיד – פעילויות לסיכום – חזרה על התוכן והלשון

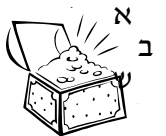
1. נכון או לא נכון? סמן x במקום הנכון.

המשפט	נכון	לא נכון
הפלשתים הרגו את בני שאול		
הפלשתים דקרו את שאול		
הפלשתים הרגו את נושא הכלים של שאול		
אנשי ישראל ברחו מהערים מפחד הפלשתים		

2. סמנו במספרים את האירועים, לפי הסדר - כפי שהם מופיעים בסיפור.

האירוע	הסדר
נושא הכלים נופל על חרבו.	
שאול פוחד מהיורים בקשת.	
אנשי ישראל בורחים מן הערים.	
פלשתים הורגים את בני שאול.	
שאול מבקש מנושא הכלים להרוג אותו.	
הפלשתים מתיישבים בערים של בני ישראל.	
שאול לוקח את החרב שלו ונופל עליה.	

3. מלאו את הטבלה והפכו כל מילה (השמות והפעלים) מיחיד לרבים.

יחיד	רבים
עיר	
מלחמה	
יורה	
חרב	
נושא כלים	
עזב	
נלחם	

משעולים

תכנית לטיפוח השפה בקרב תלמידים עולים בכיתות ד'-ו'
 יחידת הוראה לכיתה ה' בתנ"ך
 שמואל א' פרק ל"א
 הנושא: המלחמה עם הפלשתים ומות שאול המלך

4. השלימו את המשפטים על פי המסופר בפרק (היעזרו בתרמילון המילים)

• המלחמה נערכה על _____

• שאול פחד מ _____

• שאול נפל על _____

• אנשי ישראל עזבו את _____

תרמילון: ערים, מורים, הר הגלבוע, חרב